

HANDLEIDING VOOR

DE DERDE GRAAD VAN HET LAGER ONDERWIJS

Vluchtpost

“Maakt het uit waar je huis staat?”

**VRE
DES**
CENTRUM

HANDLEIDING VOOR

DE DERDE GRAAD VAN HET LAGER ONDERWIJS

Vluchtpost

“Maakt het uit waar je huis staat?”

**VRE
DES**
CENTRUM

WAT?

Vluchtpost is een kant en klare workshop op kindermaat met als thema ‘vluchtelingen’.

VOOR WIE?

Vluchtpost is bedoeld voor leerlingen van 8 tot 12 jaar (tweede en derde graad basisonderwijs).

HOE?

Vluchtpost kan gegeven worden door de leerkracht aan de hand van deze handleiding, of een medewerker van het Vredescentrum begeleidt de workshop ter plaatse.

DUUR?

De basisworkshop duurt 1 lesuur. Met de drie extra opdrachten die op het einde worden meegegeven, kan het onderwerp verder worden uitgewerkt indien gewenst.

MEER WETEN?

Meer voor informatie kan je steeds terecht op het nummer **03 338 36 51**, vredescentrum@antwerpen.be of via onze website www.vredescentrum.be

HANDLEIDING VOOR

DE DERDE GRAAD VAN HET LAGER ONDERWIJS

Vluchtpost

“Maakt het uit waar je huis staat?”

**VRE
DES**
CENTRUM

ONDERWIJSDOELEN

Leergebied mens en maatschappij

THEMA'S

Oorlog, vrede, conflict, migratie, vluchtelingen, vrijheid, veiligheid, mensenrechten, kinderrechten

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

- Kinderen inzicht geven in de beweegredenen van vluchtelingen
- Aanreiken van basisbegrippen en feiten over de hedendaagse vluchtelingenproblematiek
- Argumenten leren herkennen en er zelf vormen
- Kinderen bewust maken van de leefomstandigheden van kinderen op de vlucht
- Kinderen stimuleren om zich in te leven in de leefomstandigheden van kinderen op de vlucht
- Kinderen aanzetten om een positieve solidariteitsbijdrage te leveren

EERSTE LESUUR

Vluchtpost (50')

VOORBEREIDING VOOR DE LEERKRACHT

(indien er geen begeleider van het Vredescentrum de workshop komt geven)

- Post-its
- Afbeelding huis (zie bijlage), of een huis getekend op het bord
- 6 x de afbeelding van het kleine huisje (in bijlage), uitgeknipt
- Grote wereldkaart bvb. <http://djapo.be/blinde-wereldkaart/>
- Kaartjes Europa en het Midden-Oosten (zie bijlage) in voldoende aantallen afgedrukt (1 per 2 leerlingen)
- Magneten
- Definitie vluchteling afgedrukt (zie bijlage; of in powerpoint)
- Foto's vluchtelingenkamp afgedrukt (zie bijlage; of in powerpoint)
- Post-its vluchtelingen afgedrukt (zie bijlage): kleine versie 1x, grote versie 1x. Kleine post-its uitknippen.
- De bijlagen zijn achterin deze handleiding terug te vinden.

INTRODUCTIEOEFENING (5 MINUTEN)

Nodig: post-its Verloop:

Deel post-its uit; één per leerling. Vraag hen even de ogen te sluiten en na te denken over de volgende vraag: stel dat er brand zou uitbreken in hun huis en ze zouden één ding mogen redden, wat zou dat dan zijn? De leerlingen schrijven dit op hun papiertje en de leerkracht haalt ze op.

OPBOUWEN DEFINITIE VLUCHTELING – GROEPSWERK GEVOLGD DOOR KLASGESPREK (20-25 MINUTEN)

Klas verdelen in 6 groepjes van 3 of 4 (leerlingen draaien hun stoel naar de bank achter hen zodat ze meteen in groepje samenzitten). Vervolgd door klassikale bespreking

Voorzie eventueel kaartjes met nummertjes (van 1 tot 6) zodat de leerlingen snel in groepjes verdeeld zijn.

Nodig:

- Vraag op het bord: Wat maakt een huis een thuis?
- Afbeelding van een huis (A4 formaat), zie bijlage
- Voor de klassikale bespreking één huis op groter formaat
- Grote wereldkaart (bijvoorbeeld van Djapo)
- Kaart Europa en Midden-Oosten

GROEPSOPDRACHT (5 MINUTEN)

Per groepje krijgen ze even de tijd om het huisje in te vullen:

- **waar moet een huis aan voldoen om een thuis te zijn?**

Mogelijke antwoorden:

- Mooi, groot...
- Gezellig
- Tuin, mooie buurt...

Leerkracht hangt intussen een grote wereldkaart klaar op het bord.

KLASSIKALE BESPREEKING (15-20 MINUTEN)

De blaadjes met de huizen erop worden opgehaald en besproken. Per groepje wordt gevraagd: wat hebben jullie ingevuld? De voornaamste elementen worden aangevuld op het grote huis dat wordt uitgeprint op een blad (zie bijlage). De vorm van een huis kan ook op bord getekend worden.

Neem **huisje 1** en plaats het met magneten op de kaart op Amerika.

Vraagjes aan de klas:

- **Op welk deel van de wereld hangt het huisje nu?**
- **Zou het nu nog een thuis kunnen zijn voor het groepje dat het huisje invulde? Waarom wel of niet? Wat denken de anderen?**

Vul aan op het grote huis: **locatie**

Plaats **huisje 2** ergens in de ruimte, niet op een kaart

- **Waar staat het huisje nu? In de ruimte? Wat is afwezig op de ruimte?**

Vul aan: **familie, mensen die je kent, vrienden, vertrouwde**

Plaats **huisje 3** in Oost-Afrika:

- **Waar staat het huisje nu? Herkennen ze een aantal landen?**
- **Hoe zijn de levensomstandigheden hier? Wat is er soms moeilijk?**
- **Met magneten: foto's vluchtelingen voor hongersnoden op kaart; leg uit waarom dit soms kan gebeuren.**
- **Ook een reden om te vluchten?**

Vul aan: **goede leefomstandigheden**

Plaats **huisje 4** in de Stille Oceaan, boven Australië.

- **Op bord met magneet: foto van een eiland (Marshall Islands)**
- **Wie zou hier willen wonen? Waarom wel?**
- **Zouden mensen hier soms ook willen vluchten? Waarom dan?**
- **De klimaatverandering is gevaarlijk voor vele van deze eilandbewoners (zie foto in bijlage) Waar zouden deze mensen heen vluchten?**

- **Antwoord: Australië**

Plaats **huisje 5** in België:

- **Waar staat het huisje nu?**
- **Wie woont graag in België? Waarom? Waarom is het hier leuk of minder leuk om te wonen?**
- **Zou dat altijd zo geweest zijn? Wie is akkoord en wie niet? Waarom?**
- **Plaats een nieuw briefje bij het huisje: 'anno 1914'**
- **Wat betekent anno? Was België een fijn land om te leven in 1914? Waarom niet?**

Met magneten een aantal foto's van vluchtelingen uit België bevestigen.

- **Wat denken de leerlingen hierbij? Wisten ze dit?**
- **Waar zouden de vluchtelingen toen heen zijn gegaan? Leg uit dat mensen op zoek gaan naar een veilige plek: in hun eigen land (zo vluchtten veel Belgen eerst naar Antwerpen), later verder weg. Hoe ver weg hangt af van de mogelijkheden: waar is het veilig, welke manieren zijn er om te vluchten, hoe duur is het?**
- **De Belgen vluchtten vooral naar Nederland, Frankrijk en Engeland. Frankrijk en Nederland waren het makkelijkst (waarom? Antwoord: Transportmiddelen en geld). Sommigen gingen, als dat lukte, ook verder: naar de VS bijvoorbeeld.**
- **Waardoor kunnen goede leefomstandigheden slecht worden? Door oorlog;**

vul in het huisje aan: **veilig, vredig**

Plaats **huisje 6** nu in Syrië.

- **Is het hier leuk om te wonen denk je? Waarom wel of niet?**
- **Ook hier aantonen dat de zaken kunnen veranderen: plaats foto 'anno 2010 – foto Homs' op het bord en 'anno 2014 – Homs'. Weten zij waarom het oorlog is? Verwijs opnieuw naar het vorige: oorlogsomstandigheden zijn gevaarlijk. Daarom vluchten veel mensen.**
- **Weten de leerlingen of het in 2010 altijd fijn was om in Syrië te leven? Weten ze wat een dictatuur is? President Assad, die nu nog steeds de president is, is een dictator: hij duldt geen discussie en wil alleen zijn eigen mening horen. Mensen die er anders over denken kunnen in de gevangenis terecht komen. Is dat ook een reden om ergens graag te wonen?**

In huisje: **vrijheid**

Een grote groep mensen vlucht al meerdere jaren Syrië.

- **Waar zouden zij naartoe vluchten?**

Deel de wereldkaarten uit met de buurlanden van Syrië. Laat de leerlingen op de kaart op zoek gaan naar de buurlanden van Syrië.

- **Welke landen zijn dat?**

Irak, Jordanië, Turkije, Libanon

Vraag aan de klas:

- **in welk huisje op de kaart zouden de leerlingen zelf het liefste wonen?**
- **Uit welke huizen zouden ze wegvluchten?**
- **Wat is de definitie van een 'vluchteling'?**

KLASSIKAAL: OPBOUWEN DEFINITIE 'VLUCHTELING' (5 MINUTEN)

Vraag aan de leerlingen:

- **hoe zou je nu een 'vluchteling' omschrijven?**
- **Waarom vluchten mensen?**

Een persoon vlucht omdat zijn leven of vrijheid in gevaar is...

- **Wat zijn redenen voor het in gevaar zijn van leven of vrijheid?**

...door slechte leefomstandigheden, of omdat hij of zij 'anders' is dan de leiders van zijn land of een andere mening heeft.

- **Waar vluchten ze heen?**

Hij gaat naar waar het veilig is: een andere stad, buurland of verder weg.

STEL JE VOOR DAT JE MOET VLUCHTEN (20 MINUTEN)

Vraag de leerlingen hun ogen te sluiten en goed te luisteren, en zich de volgende situatie uit te beelden. Ze zitten in hun kamer te lezen of te spelen. Plots komt hun mama of papa naar binnen die zegt dat er oorlog is uitgebroken en dat jullie zullen vluchten naar een andere plek. Je hoort buiten een luide knal en mensen die roepen. Je mama of papa zegt om heel snel je schooltas te vullen met spullen die je mee wil nemen, maar zeker niet te veel of te zwaar, want je zal het zelf moeten dragen. Wat wil je zeker meenemen?

- **Vraag aan de leerlingen wat ze zeker zouden meenemen.**
- **Praktische dingen?**
- **Vraag aan de leerling die aan het woord is welk voorwerp of ding hij of zij op de post-it geschreven had. Had hij daaraan gedacht om mee te nemen? Is dat mogelijk? Zou het praktisch zijn op de vlucht? Zou je alleen praktische dingen meenemen?**

Ook andere leerlingen mogen aan het woord komen.

Maak twee kolommen op het bord, en overloop de post-its. In de ene kolom komt wat wel zou kunnen meegenomen worden, in de andere wat niet.

- **Wat voelen de leerlingen hierbij – hoe is het volgens hen om te vluchten?**

Deel de 11 post-its met bezittingen van vluchtelingen uit: een post-it per groepje. Laat ze deze ook in de kolom 'meegenomen' plaatsen. Een leerling mag telkens naar het bord komen, vertelt wat op zijn post-it staat; plakt ze in de kolom 'meenemen'.

- **Lijken deze spullen op wat zij meegenomen hebben?**

Als leerkracht kan je intussen een grotere afbeelding tonen van deze post-it.

- **Wat kan België volgens jullie doen om vluchtelingen te helpen?**
- **Geld storten om vluchtelingen te helpen**
- **Vluchtelingen hier onderdak bieden**
- **Meewerken aan vrede in het land**

- **Hoe zouden de leerlingen vluchtelingen helpen?**

Laat de leerlingen nadenken en ideeën aanreiken om vluchtelingen te helpen. Deze ideeën kunnen aangegrepen worden om een duurzaam klassikaal (jaar) project uit te denken om vluchtelingen te helpen.

Opvangcentrum Linkeroever te Antwerpen

De leerlingen kunnen beginnen met een beetje hoop en solidariteit naar vluchtelingen te sturen door deel te nemen aan een creatieve opdracht voor jonge vluchtelingen in het opvangcentrum van Linkeroever te Antwerpen.

Dit opvanghuis zorgt voor tijdelijke opvang voor mensen die vragen om in België te mogen blijven. Ze krijgen er een

- Veilig verblijfplaats
- Eten
- Hulp
- Taallessen
- Sport en spelletjes

In 2020 kwamen de meeste vluchtelingen naar België vanuit Afghanistan, Syrië, Eritrea en Irak.

Dit waren er ruim 17.000, ongeveer $\frac{1}{4}$ van hen mag blijven.

CREATIEVE OPDRACHT (20 MINUTEN)

Tijdens deze workshop, wordt een creatieve opdracht aangereikt om vluchtpost op te sturen naar

Wat wens je ze toe? Misschien zijn het spullen, maar misschien is het ook iets anders, iets wat je zelf zou missen, of hoop?

Laat de leerlingen een kaartje kiezen en tekenen wat ze de kinderen in het opvangcentrum toewensen op de voorzijde van de postkaart. Op de achterkant mogen ze een mooie boodschap schrijven. De leerkracht mag deze kaartjes opsturen naar het Vredescentrum, wij zullen ervoor zorgen dat de vluchtpost op het juiste adres aankomt.

Vredescentrum

De Coninckplein 25-26 (Permeke)
2060 Antwerpen

TWEEDE MOGELIJKHEID (20 MINUTEN)

De leerlingen krijgen in groepjes een blad met daarop het verhaal van een kind dat vluchtte voor oorlog. Ze hopen op een nieuwe thuis. De leerlingen vormen samen een architectenbureau, dat instaat voor het ontwerp van een nieuwe thuis (let op het verschil met een nieuw huis). Bij het verhaal staan een aantal wensen van de nieuwe bewoner van de thuis. Kunnen de leerlingen helpen?

Vraag de kinderen een plattegrond te tekenen (zie het werkblaadje in bijlage)

- **Geef als leidraad de volgende vragen mee:**
- **Hoeveel kamers zouden er moeten zijn?**
- **Waar zou de familie eten, waar zouden ze babbelen? Zouden ze samen tv kijken? Waar?**
- **Wat zijn de hobby's van de klant? Wat heeft hij of zij daarvoor nodig?**
- **Zou de klant graag een tuin hebben?**
- **Waar zou de klant zich het meest thuis voelen: in een huis in de natuur, in een dorp of in de stad**

BRONVERMELDING

De klanten van het architectenbureau werden op deze sites gevonden:

<http://darbarnensover.aftonbladet.se/chapter/english-version/>

DERDE MOGELIJKHEID (LANGERE OPDRACHT)

Het derde voorstel is het uitwerken van uitgebreid, creatief groepswork. Ter voorbereiding bekijk je met de leerlingen twee websites. De eerste heet Refugee Republic en is een Nederlandse website, waarop met een stadsplan, foto's, tekeningen, filmpjes en interviews een beeld geschetst wordt van een bestaand vluchtelingenkamp. Je kan het dus virtueel bezoeken met je leerlingen.

De tweede website is het project van de fotograaf Reza. Hij gaf aan twaalf kinderen in een vluchtelingenkamp een camera. De kinderen gebruikten het toestel om hun dagelijks leven vast te leggen. Op deze website kan je hun verhalen lezen, en foto's bekijken die zij zelf maakten.

Bekijk en bespreek met de leerlingen deze websites. Volgende vragen kunnen als leidraad dienen:

WEBSITES

De klanten van het architectenbureau werden op deze sites gevonden:

<http://refugeerepublic.submarinechannel.com>

<https://maptia.com/reza/stories/exile-voices>

Vraag de leerlingen nu zelf om een fotoverslag te maken van hun dagelijks leven: hun huis, familie, vrienden, school, straat, buurt.... Wie is hun favoriete familielid, huisdier, hun beste vriend? Houden ze van een bepaalde straat of een landschap op weg naar school? Wat is hun favoriete eten? Waar gaan ze winkelen met hun ouders? Laat ze een digitale camera mee naar huis nemen, en zeg hen drie foto's te selecteren die voor hen het meest betekenen. Je kan een tentoonstelling organiseren in je klas of school met deze foto's, gecombineerd met de foto's van de Syrische kinderen. Welke onderwerpen werden door beide groepen gefotografeerd (de buurt, kleren, familie,...); welke niet? Hoe anders is het leven in het vluchtelingenkamp, of lijkt het er toch ook een beetje op?

Vluchtpost

Achtergrondinformatie voor de leerkracht

**VRE
DES**
CENTRUM

VLUCHTELINGEN WERELDWIJD¹

De meest recente cijfers over vluchtelingen komen uit het UNHCR-rapport gepubliceerd in 2021. Wereldwijd zijn er in 2021 bijna 90 miljoen mensen op de vlucht. Bijna de helft daarvan – één op de twee – zijn kinderen. (41%)

De meeste vluchtelingen wereldwijd kwamen in 2021 uit Syrië, Venezuela, Afghanistan, Zuid-Soedan en Myanmar.

Veel vluchtelingen (4 op 5) komen terecht in omliggende landen. De meeste Syrische vluchtelingen die hun land moeten verlaten, komen terecht in buurlanden: Turkije, Libanon en Iran. Hetzelfde geldt voor vluchtende Afghanen: zij belanden in Pakistan en Iran.

In 2022 dienden 17.114 personen een verzoek om internationale bescherming in bij de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) in België. De meesten van hen zijn afkomstig uit Afghanistan, Syrië, Eritrea en Irak.²

Wie kan nu erkenning krijgen als vluchteling³? Tijdens de twee wereldoorlogen sloegen heel wat mensen in onze regio op de vlucht. Om vluchtelingen te beschermen werd op 28 juli 1951 de Conventie van Genève in het leven geroepen. Dit Vluchtelingenverdrag werd ondertekend door 150 landen, waaronder België. De definitie in dit verdrag bepaalt wie erkend kan worden als vluchteling.

Wanneer worden mensen op de vlucht erkend?

- als ze gevlucht zijn uit hun land en zich buiten de grenzen van hun land bevinden
- als ze een gegronde vrees hebben om vervolgd te worden
- als ze geen bescherming kunnen aanvragen in hun eigen land
- als ze bescherming nodig hebben omwille van hun ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of omdat ze horen bij een bepaalde sociale groep (bv. homo's, vrouwen, ...)
- als ze kunnen aantonen dat ze individueel vervolgd worden

1 Bron: <https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>

2 Bron: <https://www.cgvs.be/nl/actueel/asielstatistieken-november-2022>

3 Bron: basisvorming 'Wat is een vluchteling'? Vluchtelingenwerk Vlaanderen

SITUATIE IN SYRIË: EEN SAMENVATTING

In 2011 was Syrië een dictatuur, waar president Bashar al-Assad van de Baath-partij de macht stevig in handen hield. De geheime politie drukte elke vorm van opstand de kop in met geweld. Toen in Tunesië de 'Arabische lente' uitbrak – protest tegen het regime, armoede, werkloosheid,... - volgden een groot aantal Arabische landen. Na Egypte, Jemen en Libië brak in maart 2011 protest uit in Syrië. Het protest werd onmiddellijk beantwoord met geweld door het regeringsleger. Elke dag kwamen mensen om het leven, en dat maandenlang.

De strijd veranderde en opposanten gingen zich verenigen in gewapende troepen. Tegelijkertijd kreeg het protest een andere lading waarbij geloof een belangrijke rol speelde: soennitische rebellen verzetten zich tegen de sjiiitische regering.⁴ Die rebellen verdeelden zich weer onderling in een onoverzichtelijke wirwar van groepjes strijders, van gematigd tot extreem-islamitisch. Zo is het vandaag de dag nog steeds. In Istanbul bevindt de Syrische oppositie zich; Saoedi-Arabië en Qatar zijn soennitisch en verzetten zich daarom tegen Assad. Ook het Westen, vooral de VS, willen het regime van Assad weg. Ondertussen vond Assad bondgenoten: Iran, Rusland en de Iraanse Hezbollah. Geen van beide partijen zijn aan de winnende kant. China en Rusland vormen een machtig blok tegen het Westen, dat het regime van Assad wil stoppen.

Kort samengevat:

- Soennitische as (Turkije, Qatar en Saoedi-Arabië): leveren wapens en financiële steun aan het verzet (ook aan IS) om hun regionale invloed uit te breiden.
- Sjiitische as (Iran, Irak, Hezbollah): leveren wapens, inlichtingen en strijdkrachten, willen regionale macht behouden door steun aan Assad.
- Rusland: wil Assad als enige bondgenoot in regio niet kwijtspelen. Voert luchtbombardementen op rebellen (zowel gematigd als IS) uit sinds oktober 2015.
- 'Coalition of the Willing' (60 landen waaronder België, onder leiding van de VS): willen IS een halt toeroepen. De val van Assad is geen prioriteit. Voeren luchtbombardementen op stellingen van IS in Irak uit.

Ter info:

Het verschil tussen soennieten en sjiieten gaat terug op een geschil over de opvolging van profeet Mohammed. In 661 leidde dat tot een schisma (scheiding); een meningsverschil dat nu dus nog steeds doorwerkt.

4 Een subgroep van de Sjiieten zijn de Alawieten – tot deze groep behoort Assad en zijn entourage.

Vanaf 2011 waren de tegenstanders van Assad verenigd in het Vrije Syrische Leger, dat zei te strijden in naam van de demonstranten tegen het regime van Assad. Velen van hen werden gedood door het regeringsleger, en tegelijkertijd doken er radicaal-islamitische groeperingen op. Deze jihadistische, extremistische strijders richten zich ook tegen Assad.

Twee van deze groeperingen zijn gelinkt aan Al-Qaeda: Al-Nusra en ISIS, ondertussen onder de naam IS (Islamitische Staat). Daarbij vechten veel Westerlingen die ijveren voor de oprichting van een kalifaat, of een Islamitisch Rijk. Het valt nauwelijks te tellen hoeveel strijders er bij betrokken zijn. De verhoudingen veranderen ook voortdurend. In februari 2014 verbrak Al-Qaeda bijvoorbeeld de banden met IS.

De oorlog is nu samen te vatten als een strijd tussen het Syrische regeringsleger en de Libanese Hezbollah enerzijds, tegenover zo'n 1.000 verschillende rebellengroepen (in totaal zo'n 10.000 mensen). Ongeveer de helft daarvan zou jihadistische motieven hebben.

Daarnaast is er nog een belangrijke minderheid die zich mengt in de strijd: de Koerden. Dit volk van 35 miljoen mensen heeft geen eigen land. De Koerden vechten zowel tegen het regime als tegen de extremisten. Ze voelen zich niet vertegenwoordigd door de oppositie tegen Assad, omdat die ijveren voor een Arabische identiteit.

Inmiddels vechten ook de gematigde en extremistische groeperingen met elkaar. Tot nu toe is Assad de 'winnaar': hij is nog steeds de president, hoewel hij veel gebieden in het Noorden is verloren aan rebellen en aan de Koerden. Intussen zet Assad zijn aanvallen (ook met chemische wapens) op de bevolking door, en ook alle andere oorlogsactiviteiten kosten heel veel slachtoffers.

In dit verhaal zijn geen lichtpuntjes. Er is geen enkel teken dat één van de strijdende partijen de wapens zal neerleggen. Midden-Oosten experte Carolien Roelants schreef onlangs dat als het zo doorgaat, Syrië over dertien jaar leeg zal zijn. De bevolking zal of gevlucht of gedood zijn. Zelfs wanneer iedereen zou stoppen met vechten, zal het tientallen jaren duren voor het land en de structuren hersteld zijn.